



У већини анализа наше актуелне политичке сцене све више је присутна оцена да је председник Републике Борис Тадић постао најмоћнији центар и извор моћи у нашој земљи. Довољно је видети новинске наслове у којима се непрестано позива председник Републике да арбитра у многим кризним ситуацијама. Већ се отворено констатује да је на делу полупредседнички систем, концентрација власти у кабинету председника Републике и све израженија његова улога као неприкосновеног пресудитеља у одржавању тешко постигнуте и крхке политичке равнотеже.

Очигледно је да имамо јаког председника Републике, који често излази из оквира својих уставних надлежности и наступа као неприкосновени шеф извршне власти, и с друге стране нејаког премијера и слабу владу која опстаје на свакодневним политичким договорима и компромисима. Зато и није чудно што актуелна влада нема озбиљан политички ауторитет у нашој јавности и друштву и нема много маневарског простора за самостално деловање. Борис Тадић је недавно изјавио да он не може да пренесе свој легитимитет изабраног председника на непосредним изборима на владу и тиме јој ојача позицију. Али то од њега нико и не тражи јер је устав јасно утврдио принцип поделе власти, али и систем одговорности за вођење политике.

Захтеви за успостављање политичког јединства постају поново окосница нашег политичког живота, при чему се све чешће могу чути захтеви за окупљање око одбране државних и националних интереса. Непрестано инсистирање на политичком јединству и саборности само је пречица и изговор за успостављање једне и обавезујуће истине која се не може доводити у питање јер она је уткана у неопходну монолитност нашег друштва пред изазовима економске и политичке кризе. То је најлакши пут за увођење једноумља и култа личности као деривата политике у којој се јавља један неприкосновени и неупитни центар моћи и одлучивања.

Није овде реч о грешци у систему и непостојању политичке одговорности председника Републике, већ о стабилизацији функционисања партијске државе у којој је главни центар политичког одлучивања измештен из парламента и Владе, а партије се јављају као једини и неприкосновени извори политичке моћи. Зато се и ауторитет председника

Републике заснива и на његовом вођењу владајуће странке, без обзира на то што његов утицај и легитимитет проистичу из непосредних избора. О томе је прецизну оцену дао Владимир Гоати: „Његова моћ произлази из чињенице да је изабран непосредно на изборима. Посланици и други државни органи и функционери су променљиви партијски делегати. Странка чији је председник Борис Тадић представља стожер коалиције на власти. Тадић има утицај на партију, а онда посредно и на Владу Србије.“

У томе је кључ моћи, у спојеним политичким судовима и јачању партијске државе као гаранта функционисања система, у коме се као по неписаном правилу ствара један моћан центар власти, без обзира на уставна овлашћења и уставом декларисану поделу власти. То непрестано позивање на већинску вољу народа на председничким изборима предворје је обнављања популизма, плебисцитаризма, а самим тим се јавља и већ наша традиционална потреба за јаким вођом који ће нас извући из политичке и друштвене кризе. Најгора последица концентрације власти у рукама једног центра моћи је неизбежно слабљење друштва и урушавање политичког живота и његово свођење на привид и акламаторску подршку вођи и његовим спасоносним визијама.

Опасност од ирационализма у одлучивању увек је присутна када не постоји снажан и функционалан механизам деловања јавности и контроле власти. Као да поуке Домановића још увек нису прихваћене у нашем друштву, јер и данас можемо видети примере очигледног удвориштва и подаништва као незаобилазни услов да се буде део владајуће дворске свите, олигархије и политичке котерије. Клијентелизам је одавно постао саставни део нашег политичког живота. Он се испољава и у појави кронизма, постављања на јавне и државне положаје сопствених пријатеља. Срђан Шапер као један од најближих сарадника председника Републике је недавно на следећи начин оценио улогу Бориса Тадића: „На челу ДС налази се човек који међу свим политичарима с правом ужива највеће поштовање грађана Србије. Председник Тадић ужива и велику подршку у свету. Један је од 10 најутицајнијих европских политичара по избору европских новинара, највећа немачка награда Квадрига, све су то сведочанства његовог угледа, који заправо постаје што и углед Србије.“

И Политика није пропустила прилику да пружи доказ своје нове лојалности. У извештају са седнице Савета за националну безбедност у лирском тону описује се излагање председника Републике: „Наступ председника Тадића је био озбиљан, чак је у неким тренуцима показивао благу љутњу. Независно од тога, трудио се да скупу дâ неформални карактер, тражећи да се о свему говори слободно и отворено. Уводно излагање председника имало је доста елемената каснијег наступа на државној телевизији, око 21 час. То је био говор ‘дидактичког садржаја’ у коме је шеф државе политичко-безбедносном врху изнео основне идеје, захтеве, али и прекоре који су на моменте били веома оштри. Поновио је замерке на рачун министарства одбране, које су

прекидане повременим упадицама министра Шутановца. У тај ниво драматизације председник се није мешао.“

Овај извештај нам је показао очинско и брижно лице председника Републике, који и поред дидактичких намера упућује и прекоре странама у спору. Поред стварања својеврсног култа личности погубна последица оваквог покушаја увођења плебисцитарне владавине је сужавање простора за озбиљан друштвени дијалог и критичку расправу о најважнијим изазовима пред којима се налази како владајућа странка, тако и наше друштво. Сада се обнавља пракса сталног и обавезног позивања страначких, државних функционера, али и најокорелијих политичких скоројевића и новобогаташа на речи и дела председника Републике као на универзалну политичку потпору и протезу која може да надомести сву испразност актуелне политике. Речит је пример власника Пинк телевизије Жељка Митровића који је у својој бахатости у „Утиску недеље“ понављао да он само спроводи политику председника Републике и владе у очувању радних места.

Када председник Републике користи разговор у телевизијској емисији да би рекао да не постоји ниједан предлог економиста који би могао бити од користи влади у конципирању одговора на економску кризу и када се послужи дисквалификацијом ставова из политичких анализа, онда је већ реч о непостојању елементарних услова за критички дијалог и расправу. Говорећи и у функцији председника Демократске странке, он је изнео став да у странци нема и не може бити никаквог таласања, али ни простора за издвојено мишљење било ког члана странке. У Демократској странци заиста нема креативног таласања и продуковања нових политичких идеја и то би требало да забрине пре свега председника Демократске странке, јер када нема таласања, онда се странка претвори у политичку бару у којој опстају само поданици и климоглавци.

Изградња демократског друштва је дуготрајан и тежак друштвени и политички процес. Међутим, да би демократија заиста била стабилан и функционалан поредак, она се мора осовити на основна демократска начела: поштовање изборне воље грађана, владавину закона, поделу власти и одговорности, слободу говора и критичког мишљења, контролу и омеђивање власти законом и утицајем јавности. Овом друштву опхрваном многобројним социјалним политичким проблемима не треба вођа ни политички месија, већ приврженост и оданост врлинама и начелима демократије и слободе како се „грешка“ у систему не би претворила у правило. Сваки човек који тежи што већој концентрацији и апсолутизацији власти треба да има у виду речи Гаја Салустија Криспа: „И тако уз највећи положај иде и најмања слобода“.

Србији не треба вођа

Пише: Маринко М. Вучинић
петак, 23 јануар 2009 05:39

21. јануар 2009. године